

overdenking voor 31 maart 2019, 4^e zondag 40dt, verloren zoon, Pastorale

Gemeente,

Het is wel wat wonderlijk dat de lezing van vandaag 'de verloren zoon' heet. Het is natuurlijk zo dat in de twee verhaaltjes die precies hiervoor staan het gaat over dingen die verloren zijn geraakt, kwijt: het verloren schaap en het geldstuk/de drachme die kwijt was.

Maar toch gaat het in die verhalen eigenlijk niet over het feit dat ze kwijt zijn, maar om de blijdschap wanneer ze teruggevonden worden.

Het verloren-zijn heeft niet het laatste woord.

De vader noemt zijn jongste zoon verloren en weer teruggevonden.

Hij was dood en is weer tot leven gekomen.

Het is natuurlijk niet voor niets dat precies dit verhaal gelezen wordt op deze vierde zondag van de veertigdagentijd.

Deze middelste zondag tot aan Pasen laat al even de boodschap van Pasen doorschemeren.

Maar juist dat geeft al aan dat de titel van dit verhaal toch wat ongelukkig gekozen is.

Het gaat er niet zozeer om dat de zoon verloren is, maar dat hij weer terug komt. Daarbij is het nog de vraag welke zoon verloren is.

Want, wie verliest in dit geval wat?

De jongste zoon in deze gelijkenis verliest zijn geld, zijn status, al zijn bezittingen. Maar raakt hij echt verloren? Is hij zichzelf kwijt?

Als dat al zo zou zijn, kun je zeggen dat hij zichzelf hervindt daar tussen de varkens.

Hij ziet dat dit toch ook geen leven is zo, en maakt de keus voor zichzelf: hoe kom ik hier weer uit? Als hij daarvoor door het stof moet bij zijn vader, heeft hij dat ervoor over.

Hij blijft in elk geval niet bij de pakken neerzitten, zwelgt niet in zelfmedelijden, gaat opnieuw contact zoeken met degene die hem het beste kent en het goed met hem voorheeft: voor hem is dat zijn vader.

De oudste zoon heeft geld, bezittingen, zijn vader, heeft een goed leven, zeker in vergelijking met zijn broer.

Maar het lijkt eerder of hij zichzelf kwijt is.

Hij leeft zijn leven ten behoeve van zijn vader, niet voor zichzelf.

Alles wat hij doet is omdat hij dat moet doen, omdat hij denkt dat zijn vader dat van hem wil, omdat hij gehoorzaam is.

Waar is hijzelf?

Waar is zijn verlangen om zelf iemand te worden, zelf iemand te zijn?

Waar is zijn spirit, zijn levenslust, zijn vitaliteit?

En dan de vader.

Van een moeder wordt niet gerept – is ze er wel geweest maar verloren geraakt?

Hoe het ook zij, hij heeft twee zonen.

Zijn grote trots.

Maar de één vertrekt en de ander is lijfelijk wel aanwezig maar is er niet echt.

Voelt hij zich verloren? Die indruk wekt hij niet.

Het lijkt er eerder op dat hij wel verbinding aanbiedt maar er van de kant van de jongens niets terugkomt.

Pas met de jongste ontstaat dat aan het einde van het verhaal.

Dan ervaren ze wat ze in elkaar vinden, hoe blij ze met elkaar zijn. Het is reden tot groot feest.

Vanuit het thema van verbinding lijkt dit verhaal te passen in een grotere verhaallijn die we in de bijbel vaker tegenkomen.

Verbinding is een bijbelse basisbeweging zou je kunnen zeggen.

Predikant Piet van Veldhuizen beschrijft in zijn artikel 'vrijheid en verbinding hoe die bijbelse basisbeweging eruit ziet.

De Eeuwige verbindt zich met mensen, en nodigt mensen uit om zich in vrijheid en verantwoordelijkheid met Hem te verbinden.

Dat is het meest fundamentele bijbelse thema, dat telkens in nieuwe vormen terugkeert.

Daarbij gaat het uitdrukkelijk niet om de primaire verbondenheid zoals een vader verbonden is met zijn zoons, en mensen verbonden zijn met elkaar en met de schepping.

In de bijbel is deze vorm van verbondenheid alleen maar het uitgangspunt.

De bijbelverhalen gaan er juist over dat mensen zich losmaken uit die eerste, vanzelfsprekende verbondenheid.

Want pas als ze zich hebben losgemaakt, kunnen ze bewust en uit zichzelf kiezen voor verbondenheid.

Met de Eeuwige, met anderen. In alle vrijheid.

Een verbinding is dus heel persoonlijk, iedere persoon kan daarin een eigen keuze maken.

Precies dat maakt overigens dat die verbondenheid slecht overdraagbaar is aan volgende generaties.

Bekende voorbeelden uit de bijbel zijn ten eerste Abraham.

Abraham wordt geroepen om weg te trekken uit de verbanden waarin hij nu eenmaal leefde.

Uit de vanzelfsprekendheid.

In de ruimte of de leegte die zo om hem heen en in hem ontstaat, sluit de Eeuwige een verbond met hem.

Zijn uittocht uit wat vertrouwd was zien we terug bij zijn kleinzoon Jacob wanneer hij vlucht voor de broer die hij bedrogen heeft.

In de ruimte of leegte van de woestijn verbindt de Eeuwige zich met hem.

Later zal Jacob zich ook opnieuw en onvanzelfsprekend verbinden met de broer voor wie hij was gevlucht, na zijn nachtelijke worsteling met de goddelijke figuur.

Hij krijgt daar zijn nieuwe naam Israël, omdat hij 'gestreden heeft met God en de mensen'.

Jezelf losmaken uit wat nu eenmaal je lot is, en soms pijnlijk geconfronteerd worden met jezelf, om je op een volwassen manier te kunnen verbinden met

God, je medemens en je levensroeping – dat is ook aan de orde in de verhalen over de leerlingen van Jezus in de evangeliën.

Ze worden als Abraham weggeroepen uit hun familiebedrijf en doorlopen als Jacob een leerweg van vallen en opstaan, om de vanzelfsprekendheden van de overgeleverde religie te verwisselen voor de verbondenheid in een nieuwe gemeenschap.

Ze ervaren hoe God zich in Jezus met mensen verbindt en dat God ieder mens uitnodigt om zich met hem te verbinden.

Een verbinding die gevolgen heeft voor je hele manier van leven, voor je manier van zijn.

Het verhaal van de verloren zoon had misschien beter ‘verbinding tussen vader en zoon’ kunnen heten.

De jongste zoon was niet zozeer verloren, hij was zich aan het losmaken om van daaruit opnieuw tot verbinding te kunnen komen.

Een gekozen verbinding.

De vader in het verhaal laat zien hoe dat werkt: hij staat in het hele verhaal open voor wat er gebeurt.

Hij is blij op het moment dat er verbinding is, maar kan daar alleen toe uitnodigen.

Wij kennen de uitdrukking ‘contact maken met iemand’.

Maar eigenlijk kan dat helemaal niet. Je kunt niet in je eentje contact met iemand maken.

Je kunt alleen uitnodigen tot contact, of ervoor open staan.

Pas als de ander daarop ingaat, ontstaat er contact.

Soms is dat best lastig: de vader in het verhaal ziet zijn zoon de wijde wereld in trekken, uit contact. Ook in allerlei andere verbanden gaan mensen soms weg, zoeken ze andere wegen dan ze tot nu toe bewandelden, maken ze zich los uit het vanzelfsprekende.

Soms zoeken mensen dat zelf op, soms ook overkomt het je.

En merk je dat je in een woestijn bent aanbeland, de verbindingen uit balans.

Bijvoorbeeld bij mensen die verdrietig zijn, of depressief, of eenzaam.

Je verlangt misschien wel naar verbinding maar het lukt niet om open te staan.

Je zit te vol, het lukt niet om af te stemmen.

Je voelt je verloren, waar is weer een weg ten leven, waar een nieuw begin, waar is weer verbinding?

Je kunt het de ander ook heel erg gunnen om verbinding te ervaren, maar je kunt het in je eentje niet bewerkstelligen.

Je kunt er alleen voor open staan, proberen af te stemmen op de ander, uitnodigend aanwezig zijn. Pas als de ander ervoor kiest om erop in te gaan, kan er verbinding ontstaan.

Bijzonder is om te zien wat verbinding doet met een mens.

En dus ook wat het gemis aan verbinding kan doen. Ieder mens die uit vrije keuze in een open contact treedt met een ander, verzacht.

Dus niet een beleefdheidspraatje of dat je ergens op in gaat omdat de ander dat graag wil.

Maar wanneer je zelf kiest om in te gaan op een uitnodiging tot contact, is er een verzachting of een ontspanning lijfelijk voelbaar en vaak ook merkbaar in een gesprek.

Het is bijv. nogal lastig om heel kwaad op iemand te zijn en tegelijk in contact te blijven.

Contact verzacht.

En het mooie is: we kunnen het allemaal.

Ingaan op een uitnodiging tot contact.

Een ander uitnodigen.

Je laten raken door de ander.

En dan verzachten in de verbinding.

Rembrandt heeft iets hiervan misschien wel willen verbeelden toen hij zijn beroemd geworden schilderij maakte over de verloren zoon.

Je ziet daar de vader, en geknield voor hem zit de jongste zoon, net thuisgekomen.

Helemaal rechts staat de oudste zoon.

Er is tussen hem en de andere aanwezigen geen verbinding.

Hij houdt zijn handen voor zijn buik en kijkt neer op de scene voor hem van zijn vader en zijn broer. Zijn jongste broer is geknield en omarmt zijn vader.

De vader buigt zich liefdevol over hem, het hoofd iets schuin, zijn op de rug van de jongen.

En als je goed kijkt, zie je dat de ene hand van de vader een wat grotere en steviger mannenhand is en de andere een zachte, ranke vrouwenhand.

Vader en moeder vallen hier samen.

Zorg en liefde in alle soorten en maten straalt deze vaderfiguur uit.

De zoon, hoe verwaarloosd hij er ook uitziet, is meer dan welkom.

Veel liefdevoller kun je een verbinding tussen twee mensen haast niet afbeelden.

Zou er niet iets dergelijks bedoeld kunnen zijn in het verhaal van de verloren zoon?

Dat het goddelijke te ervaren is in zo'n gevoel van thuiskomen.

Dat je thuis bent daar waar een uitnodiging tot contact ervaart waar jij alleen maar op in hoeft te gaan.

Dat je thuis komt daar waar je kunt verzachten, daar waar jij helemaal mag zijn als wie jij bent en de ander blij met je is.

Dan zweemt om God niet meer iets van de Vader, de Almachtige, bij wie je als verloren mens eigenlijk thuis 'moet' komen.

Maar dan zie je in het verhaal hoe beide zoons alle vrijheid krijgen om hun leven op hun eigen manier vorm te geven.

En vrijheid is een begrip dat in de remonstrantse traditie altijd een belangrijke rol heeft gespeeld. Vandaag is dat begrip gekoppeld aan verbinding.

De beide zoons krijgen en hebben hun eigen verantwoordelijkheid om hun leven vorm te geven.

Ze mogen dat in alle vrijheid doen.

En tegelijk is er altijd de uitnodiging tot contact.

Wat er ook gebeurt, wanneer daar ook maar behoefte aan is of een verlangen, kunnen ze ingaan op dat contact.

Om te ervaren dat ze wel vrij zijn, maar niet alleen hoeven zijn in het leven.

Er is altijd verbinding mogelijk.

amen